

Înalta Curte de Casație și Justiție - ÎCCJ

Decizia nr. 17/2020 privind pronunțarea asupra sesizării formulate de Curtea de Apel București - Secția a II-a penală în Dosarul nr. 678/740/2019 privind dezlegarea chestiunii de drept: "În aplicarea dispozițiilor art. 124 alin. (3) din Codul penal, în cazul înlocuirii măsurii educative a internării într-un centru educativ cu măsura internării într-un centru de detenție, fiind incidentă ipoteza concursului de infracțiuni, se scade din durata măsurii educative a internării într-un centru de detenție perioada executării măsurii educative a internării într-un centru educativ?"

În vigoare de la 19 octombrie 2020

Publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 958 din 19 octombrie 2020. Formă aplicabilă la 20 octombrie 2020.

COMPLETUL PENTRU DEZLEGAREA UNOR CHESTIUNI DE DREPT ÎN MATERIE PENALĂ

Dosar nr. 838/1/2020

Daniel Grădinaru	- președintele Secției penale a Înaltei Curți de Casație și Justiție - președintele completului
Elena Barbu	- judecător la Secția penală
Alin Sorin Nicolescu	- judecător la Secția penală
Lucia Tatiana Rog	- judecător la Secția penală
Săndel Lucian Macavei	- judecător la Secția penală
Ștefan Pistol	- judecător la Secția penală
Eleni Cristina Marcu	- judecător la Secția penală
Alexandra Iuliana Rus	- judecător la Secția penală
Francisca Maria Vasile	- judecător la Secția penală

Pe rol, pronunțarea asupra sesizării formulate de Curtea de Apel București - Secția a II-a penală în Dosarul nr. 678/740/2019 privind dezlegarea chestiunii de drept: "În aplicarea dispozițiilor art. 124 alin. (3) din Codul penal, în cazul înlocuirii măsurii educative a internării într-un centru educativ cu măsura internării într-un centru de detenție, fiind incidentă ipoteza concursului de infracțiuni, se scade din durata măsurii educative a internării într-un centru de detenție perioada executării măsurii educative a internării într-un centru educativ?"

Dezbaterile au avut loc în ședința din data de 28 mai 2020, fiind consemnate în încheierea de ședință de la aceeași dată, care face parte integrantă din prezenta decizie, când Înalta Curte de

Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, având nevoie de timp pentru a delibera, a stabilit termen de pronunțare la data de 19 iunie 2020, când a decis următoarele:

ÎNALTA CURTE,

asupra chestiunii de drept cu care a fost sesizată, constată următoarele:

I. Titularul și obiectul sesizării

Prin Încheierea de ședință din data de 27 februarie 2020, pronunțată în Dosarul nr. 678/740/2019, Curtea de Apel București - Secția a II-a penală a dispus sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea dezlegării chestiunii de drept: "În aplicarea dispozițiilor art. 124 alin. (3) din Codul penal, în cazul înlocuirii măsurii educative a internării într-un centru educativ cu măsura internării într-un centru de detenție, fiind incidentă ipoteza concursului de infracțiuni, se scade din durata măsurii educative a internării într-un centru de detenție perioada executării măsurii educative a internării într-un centru educativ?"

II. Expunerea succintă a cauzei

Prin Sentința penală nr. 490 din 6 decembrie 2019, Judecătoria Alexandria a dispus, printre altele, în temeiul art. 124 alin. (3) din Codul penal, înlocuirea măsurii educative a internării într-un centru educativ pe o perioadă de 3 ani, dispusă față de inculpatul minor PFI, prin Sentința penală nr. 490 din 12 decembrie 2018, pronunțată de Judecătoria Alexandria, în Dosarul nr. 7.478/740/2017, definitivă prin Decizia penală nr. 159A din 7 februarie 2019 a Curții de Apel București, cu măsura educativă a internării într-un centru de detenție, pe o perioadă de 3 ani, potrivit art. 125 alin. (2) din Codul penal, pentru comiterea infracțiunii de tâlhărie calificată, prevăzută de art. 234 alin. (1) lit. a), d) și f) din Codul penal, cu aplicarea art. 113 și următoarele din Codul penal, săvârșită împotriva persoanei vătămate GAS - Junior.

În temeiul art. 127 din Codul penal raportat la art. 72 alin. (1) din Codul penal, s-a dispus deducerea duratei reținerii, arestării preventive și a arestului la domiciliu și scăderea perioadei executate în centrul educativ, în Dosarul nr. 7.478/740/2017 al Judecătoriei Alexandria, de la 13.11.2017 la 6.03.2018 și de la 23.05.2018 la zi, fiind anulate formele de executare emise anterior și dispusă emiterea unor noi forme de executare.

Judecătoria a reținut, printre altele, că situația de fapt descrisă în actul de sesizare corespunde adevărului, în sensul că, în data de 29 martie 2018, în jurul orei 23,15, inculpatul a pătruns prin efracție în locuința persoanei vătămate, ocazie cu care a sustras trei rânduri de chei de la două imobile deținute de către persoana vătămată și, fiind surprins la locul faptei, pentru a-și asigura scăparea și a păstra bunurile sustrate, a amenințat-o pe aceasta cu un cuțit, iar fapta întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de tâlhărie calificată, prevăzută de art. 234 alin. (1) lit. a), d) și f) din Codul penal, cu aplicarea art. 113 și următoarele din Codul penal.

De asemenea, instanța a constatat că, prin Sentința penală nr. 490 din 12 decembrie 2018, pronunțată de Judecătoria Alexandria, în Dosarul nr. 7.478/740/2017, definitivă prin Decizia penală nr. 159A din 7 februarie 2019 a Curții de Apel București - Secția I penală, s-a dispus față de inculpatul minor PFI măsura educativă a internării într-un centru educativ pe o perioadă de 3 ani, infracțiunea din prezenta cauză fiind săvârșită în concurs real cu infracțiunile pentru care s-a dispus internarea într-un centru educativ pe durată maximă, prin sentința anterior menționată.

Împotriva Sentinței penale nr. 490 din 6 decembrie 2019 a Judecătoriei Alexandria a declarat apel partea civilă GAS - Junior, prin care a solicitat, în esență, desființarea sentinței penale apelate și pronunțarea unei noi hotărâri prin care să se dispună o măsură educativă privativă de libertate pe o durată maximă, având în vedere gravitatea faptelor săvârșite, iar pe latură civilă, majorarea cuantumului despăgubirilor civile acordate și obligarea la despăgubiri civile a inculpatului, în solidar cu reprezentantul legal al acestuia, mama sa.

La termenul din data de 27 februarie 2020, Curtea de Apel București, din oficiu, față de dispozițiile art. 475 din Codul de procedură penală, a pus în discuție admisibilitatea sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție cu dezlegarea următoarei chestiuni de drept: "În aplicarea dispozițiilor art. 124 alin. (3) din Codul penal, în cazul înlocuirii măsurii educative a internării într-un centru educativ cu măsura internării într-un centru de detenție, fiind incidentă ipoteza concursului de infracțiuni, se scade din durata măsurii educative a internării într-un centru de detenție perioada executării măsurii educative a internării într-un centru educativ?"

Prin Încheierea din 27 februarie 2020, Curtea de Apel București a sesizat Înalta Curte de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru a statua asupra problemei de drept puse în discuție.

III. Punctul de vedere al completului care a dispus sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție

Curtea de Apel București a apreciat că nu sunt aplicabile, prin analogie, dispozițiile art. 40 alin. (3) din Codul penal, referitoare la contopirea pedepselor pentru infracțiuni concurente. Măsurile educative, chiar privative de libertate, sunt sancțiuni de drept penal cu caracter eminentamente educativ, destinate personalității în formare a infractorului minor, și nu pot fi asimilate, ca gravitate, pedepsei cu închisoarea aplicabile infractorilor majori. Dispozițiile art. 40 alin. (3) din Codul penal sunt aplicabile exclusiv în cazul pedepselor și sunt un efect al cumulului juridic al pedepselor, prevăzut de lege pentru infracțiuni concurente. Aplicarea acestor dispoziții și în cazul altor sancțiuni de drept penal, prin analogie, s-ar justifica numai dacă acestea ar avea un caracter mai grav decât pedepsele, condiție pe care măsurile educative nu o îndeplinesc.

Legiuitorul a prevăzut expres cazurile în care anumite perioade ale privării de libertate a infractorilor minori se deduc din perioada măsurii educative privative de libertate dispuse cu privire la aceștia, după cum urmează:

- potrivit art. 125 alin. (3) din Codul penal, dacă în perioada internării într-un centru de detenție minorul săvârșește o nouă infracțiune sau este judecat pentru o infracțiune concurentă săvârșită anterior, instanța prelungește măsura internării, iar din durata măsurii educative se scade perioada executată până la data hotărârii;

- potrivit art. 127 din Codul penal, în cazul măsurilor educative privative de libertate, se aplică în mod corespunzător dispozițiile art. 71-73 din Codul penal (privind calculul duratei pedepselor, inclusiv computarea duratei măsurilor preventive privative de libertate).

A concluzionat că, din moment ce în cazul măsurii educative a internării într-un centru educativ legiuitorul nu a procedat în același mod ca în cazul măsurii educative a internării într-un centru de detenție, nu înseamnă că a omis acest lucru, ci că aceasta a fost intenția sa (în sensul acceptării posibilității executării în mod separat, succesiv, a măsurilor educative aplicate pentru infracțiuni concurente, altele decât măsura educativă cea mai gravă, aceea a internării într-un centru de detenție).

Totodată, a susținut că soluția și argumentele care au stat la baza pronunțării Deciziei nr. 2 din 26 ianuarie 2016 a Înaltei Curți de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 192 din 15 martie 2016, nu pot fi interpretate per a contrario în sensul că, în ipoteza infracțiunilor concurente săvârșite în timpul minorității, judecate separat, durata măsurii educative privative de libertate executate, dispusă pentru o infracțiune concurentă, se scade din durata măsurii educative privative de libertate dispuse ulterior. Pe lângă faptul că o asemenea interpretare ar conduce la o soluție contra legem, față de dispozițiile incidente în materie, redate anterior, în cauza în care Înalta Curte de Casație și Justiție a pronunțat decizia mai sus menționată, inculpatul minor săvârșise, în timpul minorității, un concurs de infracțiuni, fiind ulterior trimis în judecată pentru săvârșirea infracțiunilor din cadrul concursului de infracțiuni prin rechizitorii distincte, iar pentru una dintre infracțiuni i se aplicase o măsură educativă neprivativă de libertate, pe care o executase integral înainte de a fi trimis în judecată și pentru săvârșirea celorlalte infracțiuni din cadrul concursului.

Valorificarea măsurii educative deja executate se realizează în procesul de individualizare a măsurii aplicabile pentru întregul concurs de infracțiuni, în sensul că la alegerea acestei din urmă măsuri și la stabilirea duratei ei se va ține seama de faptul că pentru una dintre infracțiunile concurente s-a luat și s-a executat deja o altă măsură educativă.

IV. Punctele de vedere exprimate de către curțile de apel și instanțele judecătorești arondate

În conformitate cu dispozițiile art. 476 alin. (10) din Codul de procedură penală cu referire la art. 473 alin. (5) din Codul de procedură penală, s-a solicitat punctul de vedere al instanțelor judecătorești asupra chestiunii de drept supuse dezlegării.

4.1. Într-o primă opinie, susținută de magistrații curților de apel Alba Iulia, Bacău, Brașov, București, Pitești, Galați și Suceava, ai tribunalelor Constanța și Bihor și ai judecătoriilor Constanța, Giurgiu, Onești și Oradea, s-a apreciat că, în aplicarea dispozițiilor art. 124 alin. (3) din Codul de procedură penală, în cazul înlocuirii măsurii educative a internării într-un centru educativ cu măsura internării într-un centru de detenție, fiind incidentă ipoteza concursului de infracțiuni, se scade din durata măsurii educative a internării într-un centru de detenție perioada executării măsurii educative a internării într-un centru educativ.

În argumentarea acestei opinii s-a arătat, în esență, că se face aplicarea, prin analogie, a dispozițiilor art. 72 din Codul penal coroborate cu art. 127 din Codul penal, în sensul că perioada în care o persoană este supusă unei măsuri preventive privative de libertate se scade din durata pedepsei închisorii pronunțate, dată fiind natura juridică a celor două măsuri educative care formează obiectul sesizării, în sensul că ambele sunt măsuri privative de libertate, conform art. 115 alin. (1) pct. 2 din Codul penal. Conform dispozițiilor art. 129 alin. (1) din Codul penal, în caz de concurs de infracțiuni săvârșite în timpul minorității, se stabilește și se ia o singură măsură educativă pentru toate faptele, în condițiile art. 114, ținând seama de criteriile prevăzute în art. 74, concluzionându-se că înlocuirea măsurii educative a internării într-un centru educativ cu măsura internării într-un centru de detenție constituie un temei comun de sancționare atât a faptei săvârșite anterior de către minor, cât și a faptei care a atras înlocuirea măsurii educative. Astfel, din moment ce măsura educativă este unică pentru toate faptele concurente, partea din sancțiune care este deja executată se deduce din măsura educativă privativă de libertate deja executată.

În cazul minorilor nu se poate aplica un regim mai sever decât în cazul majorilor, de aceea nu este necesară pentru efectuarea computării o dispoziție normativă care să o prevadă expres, precum cea

prevăzută de art. 40 alin. (3) din Codul penal, aplicabilă infractorilor majori, lipsa unui text legal în acest sens fiind, mai curând, o omisiune a legiuitorului, iar nu o opțiune a acestuia.

Nu există niciun motiv obiectiv care să justifice diferența de tratament dintre minorul față de care s-a dispus inițial luarea măsurii educative a internării într-un centru educativ, iar, ulterior, înlocuirea acestei măsuri cu cea a internării într-un centru de detenție și cel față de care s-a dispus de la început luarea măsurii internării într-un centru de detenție, iar, ulterior, prelungirea acestei măsuri. Faptul că măsura educativă a internării într-un centru educativ presupune un regim de executare mai ușor în comparație cu măsura educativă a internării într-un centru de detenție nu este un motiv care să împiedice deducerea perioadei de executare a celei dintâi din cea din urmă, având în vedere că și în cazul măsurilor preventive privative de libertate faptul că arestul la domiciliu presupune un regim de executare mai ușor în comparație cu arestarea preventivă nu împiedică deducerea perioadei de arest la domiciliu din pedeapsa finală, ceea ce interesează fiind natura privativă de libertate a măsurii, iar nu regimul de executare a acesteia.

Situația din speță este diferită de cea avută în vedere de către Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală prin Decizia nr. 2 din 26 ianuarie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 192 din 15 martie 2016, prin care a statuat că, în ipoteza infracțiunilor concurente săvârșite în timpul minorității, judecate separat, durata măsurii educative neprivative de libertate, dispusă pentru o infracțiune concurentă și executată, nu se scade din durata măsurii educative neprivative sau privative de libertate, dar va fi avută în vedere la alegerea și stabilirea sancțiunii conform art. 129 alin. (1) din Codul penal, întrucât conținutul măsurii educative a internării într-un centru educativ și cel al măsurii educative a internării într-un centru de detenție sunt aproape identice, singura diferență fiind aceea că în cazul celei din urmă măsuri educative privative de libertate există un regim de pază și supraveghere.

Mecanismul de sancționare rezultat din decizia mai sus menționată ("în procesul de individualizare a măsurii, instanța urmează să stabilească mental măsura educativă pe care ar lua-o pentru întregul concurs de infracțiuni, dacă nu s-ar fi executat nimic anterior pentru o faptă concurentă, iar apoi să analizeze în ce măsură sancțiunea deja executată ar influența măsura rezultantă") nu s-ar putea aplica în ipoteza analizată, întrucât marja de apreciere a instanței în situația expusă în speță este mult mai redusă în ceea ce privește individualizarea sancțiunii, măsura educativă a internării într-un centru de detenție neputând fi dispusă sub minimul prevăzut de lege.

Dacă din durata măsurii educative a internării într-un centru de detenție nu s-ar deduce perioada în care minorul a fost privat de libertate în temeiul măsurii internării într-un centru educativ, s-ar crea acestuia o situație mai grea față de cea rezultată ca urmare a aplicării dispozițiilor art. 125 alin. (3) teza finală din Codul penal și ale art. 129 alin. (3) din Codul penal, care au în vedere situații de o gravitate mai mare față de cea care face obiectul discuției.

4.2. În a doua opinie exprimată, susținută de magistrații curților de apel Cluj și Ploiești, ai tribunalelor București, Ialomița (inclusiv instanțele arondate), Ilfov (inclusiv instanțele arondate), Giurgiu și Teleorman și ai judecătoriilor Babadag, Liești, Lehliu-Gară, Măcin, Roman, Tecuci, Alexandria, Roșiori de Vede și Turnu Măgurele, s-a apreciat că, în ipoteza concursului de infracțiuni, nu se scade din durata măsurii educative a internării într-un centru de detenție perioada executată din măsura educativă a internării într-un centru educativ, însă, în procesul de individualizare a măsurii aplicabile pentru întregul concurs de infracțiuni, la stabilirea duratei măsurii educative a internării într-un centru de detenție se va avea în vedere că anterior s-a executat deja de către minor o altă măsură educativă.

Astfel, este necesar să fie avut în vedere, în primul rând, regimul sancționator al minorilor, prin prevederea măsurilor educative, neprivative și privative de libertate, infracțiunile săvârșite pe perioada minorității nefiind sancționate cu pedepsele prevăzute de dispozițiile art. 53-55 din Codul penal.

Cu privire la săvârșirea infracțiunilor de către minori în condițiile concursului de infracțiuni sunt relevante dispozițiile art. 129 din Codul penal referitoare la pluralitatea de infracțiuni conform cărora, în caz de concurs de infracțiuni săvârșite în timpul minorității, se stabilește și se ia o singură măsură educativă pentru toate faptele, în condițiile art. 114, ținând seama de criteriile prevăzute în art. 74.

Față de dispozițiile art. 124 alin. (3) și art. 125 alin. (3) din Codul penal, rezultă că scopul urmărit de legiuitor a fost luarea unei singure măsuri dintre cele prevăzute de Codul penal pentru sancționarea minorului, indiferent de numărul de fapte săvârșite, acest criteriu fiind avut în vedere de instanță la alegerea măsurii dispuse (privative sau neprivative de libertate).

Din analiza comparativă a acestor dispoziții rezultă că legiuitorul nu a prevăzut posibilitatea ca din durata măsurii internării într-un centru de detenție să fie dedusă perioada în care minorul s-a aflat într-un centru educativ, în cazul înlocuirii măsurii în ipoteza concursului de infracțiuni, însă a prevăzut-o *expressis verbis* în ipoteza prelungirii duratei măsurii internării într-un centru de detenție, în condițiile săvârșirii de infracțiuni concurente. Lipsa acestei prevederi din dispozițiile art. 124 alin. (3) din Codul penal nu poate fi calificată ca fiind o omisiune a legiuitorului, ce permite aplicarea prin analogie a dispozițiilor art. 125 alin. (3) din Codul penal. Dimpotrivă, în ipoteza dispunerii înlocuirii măsurii internării într-un centru educativ cu măsura internării într-un centru de detenție, instanța va avea în vedere și va lua în considerare aspectul că inculpatul a fost anterior internat într-un centru educativ, valorificând măsura educativă ori perioada deja executată din aceasta în procesul de individualizare a măsurii pe care urmează să o dispună pentru întreaga activitate infracțională.

Într-o asemenea ipoteză nu sunt incidente nici prevederile art. 40 alin. (3) din Codul penal, care permit deducerea din durata pedepsei aplicate pentru infracțiunile concurente a perioadei executate în temeiul hotărârii anterioare, nefiind vorba despre o pedeapsă în sensul titlului III din Codul penal, ci despre o măsură educativă, care are un alt regim juridic.

În susținerea acestei soluții este relevantă și Decizia nr. 2 din 26 ianuarie 2016 a Înaltei Curți de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 192 din 15 martie 2016, prin care s-a admis sesizarea în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile și s-a stabilit că, în ipoteza infracțiunilor concurente săvârșite în timpul minorității, judecate separat, durata măsurii educative neprivative de libertate, dispusă pentru o infracțiune concurentă și executată, nu se scade din durata măsurii educative neprivative sau privative de libertate, dar va fi avută în vedere la alegerea și stabilirea sancțiunii, conform art. 129 alin. (1) din Codul penal.

A fost atașată și Minuta întâlnirii de unificare a practicii în materie penală din data de 28 octombrie 2019, organizată la nivelul Curții de Apel București și a instanțelor arondate pe trimestrul III al anului 2019, din care reiese că, cu majoritate de voturi, s-a opinat în sensul deducerii duratei executate din măsura educativă a internării într-un centru educativ din noua măsură privativă de libertate aplicată, întrucât este vorba despre o privare de libertate.

Răspunsul Curții de Apel Oradea cuprinde doar mențiunea neidentificării, în jurisprudența acesteia și a instanțelor din circumscripție, a unor hotărâri relevante pentru problema de drept ce face obiectul sesizării.

V. Opinia specialiștilor consultați

În conformitate cu dispozițiile art. 476 alin. (10) raportat la art. 473 alin. (5) din Codul de procedură penală, a fost solicitată specialiștilor în drept penal opinia asupra chestiunii de drept supuse dezlegării.

Departamentul de drept penal al Facultății de Drept din cadrul Universității "Alexandru Ioan Cuza" din Iași, prin lector universitar doctor Mihai Dunea, a opinat că, în cazurile prevăzute de art. 124 alin. (3) din Codul penal (în special în ipoteza judecării unei infracțiuni concurente celei pentru care s-a dispus inițial măsura educativă a internării în centrul educativ, pe durata executării acesteia), dacă instanța optează, în sancționarea infractorului minor, pentru varianta înlocuirii măsurii educative a internării în centrul educativ cu măsura educativă a internării în centrul de detenție, se impune ca din durata acestei noi măsuri educative privative de libertate (dispusă în final, ca sancțiune rezultantă a pluralității de infracțiuni comise de infractorul minor) să se deducă durata de privare de libertate deja executată cu titlu de măsură educativă a internării în centrul de detenție (anterior dispusă, definitiv, pentru o altă infracțiune din compunerea aceleiași pluralități de infracțiuni), separat de obligația computării perioadelor de executare a măsurilor preventive privative de libertate (în temeiul art. 127 raportat la art. 72 din Codul penal).

Ca soluție secundară, în ipoteza în care această opinie nu va avea câștig de cauză în deliberarea Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție, a apreciat că, în aplicarea art. 124 alin. (3) din Codul penal, instanța care dispune înlocuirea internării în centrul educativ cu internarea în centrul de detenție trebuie să țină cont (obligatoriu), în luarea deciziei, precum și în determinarea duratei pe care se va stabili noua măsură educativă privativă de libertate, de împrejurarea că minorul a executat deja, anterior, o privare de libertate, cu titlu de măsură educativă definitiv aplicată (internarea în centrul educativ) pentru o infracțiune cuprinsă în sfera aceleiași pluralități de infracțiuni cu o infracțiune care a generat aplicarea art. 124 alin. (3) din Codul penal, urmând a deduce din durata internării în centrul de detenție toată perioada deja executată de minor anterior, cu titlu de măsură preventivă privativă de libertate, inclusiv, dacă este cazul, prin luarea măsurii arestului preventiv în perioada internării (anterioare) în centrul educativ, pe parcursul procesului penal desfășurat cu privire la infracțiunea care a generat aplicarea art. 124 alin. (3) din Codul penal.

În argumentarea primei teze s-a arătat, în esență, că nu se poate face aplicarea regulii de interpretare per a contrario în privința textului de la art. 124 alin. (3) din Codul penal, comparat cu dispoziția de la art. 125 alin. (3) din Codul penal, întrucât argumentului că dispozițiile legii penale sunt de strictă interpretare și aplicare i se poate opune regula, general acceptată, că este admisibilă interpretarea prin analogie a legii penale, atunci când procedul este realizat in bona partem (în avantajul celui acuzat), ceea ce, în mod evident, este cazul în ipoteza analizată.

Se impune o identitate de tratament cu deducerea perioadei deja executate în situația menținerii și prelungirii măsurii internării într-un centru educativ și în ipoteza alternativă în care instanța ar opta pentru soluția sancționatoare a înlocuirii internării în centrul educativ cu internarea în centrul de detenție, caz în care trebuie să opereze deducerea perioadei deja executate prin internarea inițială

în centrul educativ din perioada de internare în centrul de detenție, stabilită de instanță, în final, prin înlocuirea primei măsuri educative dispuse cu cealaltă, mai severă.

Soluția este justificată și de interpretarea a fortiori a dispozițiilor art. 72 din Codul penal, care reglementează deducerea duratei măsurilor preventive privative de libertate, o soluție contrară fiind de natură a crea o situație mai grea minorului infractor aflat în această ipoteză (infracțiuni concurente judecate separat, pentru care s-a aplicat și executat deja o parte dintr-o sancțiune penală privativă de libertate, înainte de pronunțarea hotărârii definitive finale vizând întreaga pluralitate de infracțiuni comisă), prin comparație cu situația similară a unui infractor major (care a fost condamnat la o pedeapsă privativă de libertate parțial executată, pentru o infracțiune concurentă, înainte de a fi condamnat definitiv pentru încă o infracțiune concurentă). Lipsa unei dispoziții legale exprese în materie nu ar trebui să conducă la interpretarea rigidă a imposibilității computării în cazul în care, potrivit art. 124 alin. (3) din Codul penal, instanța înlocuiește internarea în centrul educativ cu internarea în centrul de detenție.

Departamentul de drept public al Facultății de Drept din cadrul Universității "Titu Maiorescu", prin conferențiar universitar doctor Gabriel Liviu Ispas, profesor universitar doctor Alexandru Boroi, conferențiar universitar doctor Andreea Simona Uzlaşu, lector universitar doctor Bogdan Virjan și asistent universitar doctor Teodor Manea, a opinat că, în ipoteza înlocuirii măsurii internării într-un centru educativ cu cea a internării într-un centru de detenție, în aplicarea art. 124 alin. (3) din Codul penal, minorul fiind judecat ulterior pentru o infracțiune concurentă, perioada în care acesta a fost internat în centrul educativ nu se scade din durata măsurii internării într-un centru de detenție dispuse de instanță, dar va fi avută în vedere de către instanța de judecată în procesul de individualizare a măsurii educative, în vederea atingerii scopului de reeducare a minorului.

În susținerea acestei opinii s-a menționat că, raportat la regimul juridic fundamental diferit stabilit infractorilor minori, nu există temei legal pentru a se susține că textele din această materie reprezintă norme speciale față de cele referitoare la tratamentul sancționator instituit pentru majori, care ar reprezenta cadrul general în materie. Atunci când a dorit ca soluțiile legislative destinate majorilor să fie aplicabile și în cazul persoanelor care au comis infracțiuni în timpul minorității, legiuitorul a prevăzut aceasta în mod expres.

Aceasta este situația, spre exemplu, a art. 127 din Codul penal, unde se arată că, în cazul măsurilor educative privative de libertate, dispozițiile art. 71-73 din Codul penal se aplică în mod corespunzător, precum și a art. 125 alin. (3) din Codul penal, conform căruia, dacă în perioada internării într-un centru de detenție, minorul săvârșește o nouă infracțiune sau este judecat pentru o infracțiune concurentă săvârșită anterior, instanța prelungește măsura internării, din durata căreia se scade perioada executată până la data hotărârii.

În anumite situații, durata măsurii educative a internării într-un centru educativ poate fi mai mare decât cea a măsurii educative a internării într-un centru de deținere (de exemplu, se aplică internarea într-un centru educativ pe o durată de 3 ani și, ulterior, instanța apreciază că este suficientă o durată de 2 ani a măsurii educative privative mai grave), susținându-se că o interpretare în sens contrar ar impune judecătorului obligația ca, indiferent de situație, să aplice pentru concursul de infracțiuni măsura educativă a internării într-un centru de detenție cel puțin egală cu durata efectiv executată în centrul educativ.

VI. Punctul de vedere exprimat de Direcția legislație, studii, documentare și informatică juridică din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție este în sensul că, în interpretarea dispozițiilor art. 124 alin. (3) din Codul de procedură penală, în cazul înlocuirii măsurii educative a internării într-un centru educativ cu măsura internării într-un centru de detenție, în ipoteza concursului de infracțiuni, perioada internării într-un centru educativ executată nu se scade din durata internării într-un centru de detenție.

În argumentarea opiniei exprimate s-a arătat, în esență, că, în concepția Codului penal, în ipoteza concursului de infracțiuni comise în timpul minorității, instanța nu stabilește câte o măsură educativă pentru fiecare dintre infracțiunile concurente și nu aplică o măsură educativă rezultantă pe baza unui sistem similar cu cel prevăzut de art. 39 din Codul penal, ci dispune luarea unei singure măsuri educative pentru întreg concursul de infracțiuni, ținând seama de criteriile prevăzute în art. 74 din Codul penal. Indiferent de numărul infracțiunilor concurente comise în timpul minorității, instanța stabilește o singură măsură educativă, existența concursului de infracțiuni fiind valorificată în stabilirea unei măsuri educative unice. Această soluție legislativă, care nu permite stabilirea unor măsuri educative distincte pentru infracțiunile concurente, nu permite nici efectuarea unei operațiuni de scădere a măsurii educative executate, dispuse separat pentru o infracțiune concurentă.

Cu privire la posibilitatea scăderii duratei executate a unei măsuri educative, în dispozițiile art. 125 alin. (3) din Codul penal, legiuitorul prevede expres că, "Dacă în perioada internării minorul săvârșește o nouă infracțiune sau este judecat pentru o infracțiune concurentă săvârșită anterior, instanța prelungește măsura internării, fără a depăși maximumul prevăzut în alin. (2), determinat în raport cu pedeapsa cea mai grea dintre cele prevăzute de lege pentru infracțiunile săvârșite. Din durata măsurii educative se scade perioada executată până la data hotărârii". Așadar, în cazul în care legiuitorul a avut intenția de a reglementa scăderea duratei executate a unei măsuri educative, intenția acestuia s-a concretizat într-o dispoziție expresă. Așa cum rezultă din dispozițiile art. 125 alin. (3) din Codul penal, scăderea duratei executate a măsurii educative este posibilă numai în cazul prelungirii măsurii educative a internării într-un centru de detenție.

Legiuitorul nu a prevăzut posibilitatea scăderii duratei internării într-un centru educativ, care a fost executată, din durata internării într-un centru de detenție, nici în cazul prevăzut de art. 124 alin. (3) din Codul penal, nici în cel prevăzut de art. 125 alin. (7) lit. b) din Codul penal.

Examinarea comparativă a dispozițiilor art. 124 alin. (3) din Codul penal, referitoare la internarea într-un centru educativ, și a dispozițiilor art. 125 alin. (3) din Codul penal, referitoare la internarea într-un centru de detenție, conduce la concluzia că legiuitorul a reglementat scăderea perioadei executate din durata unei măsuri educative privative de libertate exclusiv în ipoteza prelungirii măsurii educative a internării într-un centru de detenție, nu și în cazul prelungirii internării într-un centru educativ sau al înlocuirii acesteia cu măsura internării într-un centru de detenție.

Aceeași examinare comparativă conduce la concluzia că scăderea perioadei executate operează exclusiv în ipoteza în care există o identitate a măsurii educative privative de libertate, nu și în ipoteza inexistenței acestei identități, deducerea fiind inoperantă între măsuri educative privative de libertate distincte.

Legiuitorul nu a reglementat scăderea perioadei executate în dispozițiile art. 124 alin. (3) din Codul penal, nici în ipoteza înlocuirii acesteia cu măsura internării într-un centru de detenție, ci numai în dispozițiile art. 125 alin. (3) din Codul penal, pentru ipoteza distinctă a prelungirii măsurii

educative a internării într-un centru de detenție, context în care a apreciat că deducerea perioadei executate a internării într-un centru educativ nu poate fi realizată pe calea hotărârii prealabile, în actualul cadru legal.

În plus, considerentele Deciziei nr. 2 din 26 ianuarie 2016 a Înaltei Curți de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 192 din 15 martie 2016, converg spre soluția imposibilității deducerii perioadei executate a internării într-un centru educativ, având valoare de principiu cu privire la tot ansamblul măsurilor educative privative și neprivative de libertate.

VII. Punctul de vedere exprimat de Ministerul Public - Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Secția judiciară este în sensul că, în aplicarea dispozițiilor art. 124 alin. (3) din Codul penal, în cazul înlocuirii măsurii educative a internării într-un centru educativ cu măsura internării într-un centru de detenție, fiind incidentă ipoteza concursului de infracțiuni, nu se scade din durata măsurii educative a internării într-un centru de detenție perioada executată din măsura educativă a internării într-un centru educativ.

În argumentarea opiniei exprimate s-a arătat, în esență, că regimul sancționator al minorilor care au comis fapte de natură penală este unul specific, diferit fundamental de cel prevăzut pentru majori. De aceea, regulile specifice majorilor devin incidente și în cazul minorilor doar dacă legiuitorul a prevăzut expres, neputând fi aplicate prin analogie.

Acest principiu este valabil și în cazul computării duratei în care minorul a fost sub imperiul unor măsuri preventive sau al unor măsuri educative neprivative de libertate. În acest sens, potrivit art. 127 din Codul penal, cu denumirea marginală sugestivă "Calculul duratei măsurilor educative", în cazul măsurilor privative de libertate, dispozițiile art. 71-73 se aplică în mod corespunzător. În acest temei, este evident că din măsura educativă privativă de libertate trebuie scăzută perioada în care minorul a fost reținut, arestat la domiciliu sau arestat preventiv. Pe de o parte, reglementând instituția prelungirii sau menținerii măsurii educative într-un centru de detenție, Codul penal stabilește, la art. 125 alin. (3) teza finală, că din durata măsurii educative se scade perioada executată până la data hotărârii. Pe de altă parte, legea penală nu face referire la faptul că art. 40 alin. (3) din Codul penal, care prevede computarea a ceea ce s-a executat din pedeapsa aplicată prin hotărârea anterioară din durata pedepsei aplicate pentru infracțiunile concurente, se aplică și minorilor.

În lipsa unei astfel de dispoziții, voința legiuitorului a fost ca norma să nu se aplice pentru cazul în care un minor a comis un concurs de infracțiuni, i-a fost aplicată măsura educativă a internării într-un centru educativ pentru una dintre acestea și, fiind judecat ulterior pentru o faptă concurentă, instanța apreciază că, potrivit art. 124 alin. (3) din Codul penal, se impune înlocuirea acestei măsuri cu aceea a internării într-un centru de detenție.

Această interpretare are sens și în contextul sistemului măsurilor educative aplicabile minorului, întrucât Codul penal tratează măsura educativă a internării într-un centru de detenție (ce se poate dispune pe o perioadă cuprinsă între 2 și 5 ani) diferit, considerând-o mai grea decât măsura educativă a internării într-un centru educativ (ce se poate dispune pe o perioadă cuprinsă între 1 și 3 ani).

În aplicarea art. 124 alin. (3) din Codul penal, nimic nu împiedică instanța ca, în situația unui inculpat minor care se găsește deja internat într-un centru educativ pentru o perioadă de 3 ani, să dispună, judecându-l pentru o faptă concurentă, înlocuirea măsurii cu cea a internării într-un centru

de detenție pe o perioadă similară sau chiar mai mică, dacă apreciază că însăși agravarea regimului la care este supus este suficientă, context în care deducerea ar face ca măsura înlocuirii să fie fără efect și ar priva, fără temei legal, instanța de posibilitatea de a pronunța o astfel de soluție.

Cazul descris la art. 125 alin. (2) teza finală din Codul penal, când instanța deduce perioada executată anterior în cazul menținerii sau prelungirii măsurii internării într-un centru de detenție, este diferit, în această situație măsura fiind identică, doar durata acesteia fiind eventual diferită, context în care ar fi lipsit de sens ca perioada deja executată să nu fie luată în considerare.

VIII. Examenul jurisprudenței în materie

1. Jurisprudența națională relevantă

În materialul transmis de curțile de apel au fost identificate hotărâri în sensul ambelor opinii exprimate în cauză.

2. Jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție

2.1. Din perspectiva deciziilor obligatorii, menite să asigure unificarea practicii judiciare, relevantă pentru problema de drept ridicată în speță este Decizia nr. 2 din 26 ianuarie 2016 a Înaltei Curți de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 192 din 15 martie 2016, prin care s-a stabilit că "(...) în ipoteza infracțiunilor concurente săvârșite în timpul minorității, judecate separat, durata măsurii educative neprivative de libertate, dispusă pentru o infracțiune concurentă și executată, nu se scade din durata măsurii educative neprivative sau privative de libertate, dar va fi avută în vedere la alegerea și stabilirea sancțiunii conform art. 129 alin. (1) din Codul penal".

În cuprinsul acesteia s-a argumentat că "(...) Diversitatea obligațiilor și a restricțiilor ce caracterizează diferitele măsuri educative neprivative de libertate nu permite echivalarea acestora și, implicit, posibilitatea de a scădea durata unei măsuri educative neprivative de libertate executate din durata unei măsuri educative neprivative de libertate care implică o altă obligație sau restricție.

Valorificarea măsurii educative deja executate se realizează în procesul de individualizare a măsurii aplicabile pentru întregul concurs de infracțiuni, în sensul că la alegerea acestei din urmă măsuri și la stabilirea duratei ei se va ține seama de faptul că pentru una dintre infracțiunile concurente s-a luat și s-a executat deja o altă măsură educativă.

În procesul de individualizare a măsurii, instanța urmează să stabilească mental măsura educativă pe care ar lua-o pentru întregul concurs de infracțiuni dacă nu s-ar fi executat nimic anterior pentru o faptă concurentă, iar apoi să analizeze în ce măsură sancțiunea deja executată ar influența măsura rezultantă.

În mod evident, nu există un algoritm matematic pentru derularea acestor operațiuni, dar ele trebuie menționate în considerentele hotărârii".

3. Jurisprudența Curții Constituționale

Relevantă pentru problema de drept ridicată în speță este Decizia Curții Constituționale nr. 601 din 27 septembrie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1.057 din 13 decembrie 2018, prin care s-a admis excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 129 alin. (2) lit. b) din Codul penal și s-a constatat că sintagma "cel puțin" din cuprinsul acestora este neconstituțională.

În cuprinsul acesteia s-a reținut că "(...) răspunderea penală a persoanei fizice este reglementată în corelație cu dezvoltarea sa psihologică, din acest punct de vedere prezentând relevanță noțiunea de discernământ, prin care se înțelege atât capacitatea mentală (psihică și intelectuală) a persoanei de a înțelege semnificația socială a faptelor pe care le comite (urmările acestora), cât și capacitatea de a-și manifesta voința neconstrânsă de a le săvârși.

20. Or, toate aceste aspecte arată că persoanele care săvârșesc fapte prevăzute de legea penală înainte de a fi împlinit vârsta de 18 ani beneficiază de un regim sancționator mai blând, în comparație cu cele care săvârșesc fapte similare după împlinirea majoratului, acesta fiind reglementat, conform politicii penale a statului, drept consecință a particularităților psihologice specifice vârstei minorității. (...) reglementarea în privința inculpaților la care face referire textul criticat a unui regim sancționator mai aspru, caracterizat prin aplicarea pedepsei închisorii, care a fost stabilită pentru infracțiunea comisă în stare de majorat, la care se adaugă un spor egal cu cel puțin o pătrime din durata măsurii educative ori din restul rămas neexecutat din aceasta la data săvârșirii infracțiunii comise după majorat, în comparație cu cel stabilit pentru persoanele care comit două infracțiuni concurente după împlinirea majoratului, apare ca fiind discriminatorie, întrucât creează pentru cea dintâi categorie de persoane, care comit fapte prevăzute de legea penală în condițiile unui discernământ în formare, o situație mai grea - caracterizată prin aplicarea unui spor de cel puțin o pătrime din durata măsurii educative ori din restul rămas neexecutat din aceasta la data săvârșirii infracțiunii comise după majorat - decât cea creată pentru persoanele care, săvârșind faptele de natură penală după împlinirea vârstei de 18 ani, în condițiile existenței discernământului - cărora li se aplică un spor egal cu o treime din totalul celorlalte pedepse stabilite.

.....

24. Acest regim sancționator disproporționat, care, de altfel, semnifică și o lipsă de corelare a dispozițiilor art. 129 alin. (2) lit. b) din Codul penal cu prevederile art. 113 și următoarele din Codul penal, determină și o restrângere nejustificată a libertății individuale a celor dintâi, cu consecința încălcării dispozițiilor art. 23 din Constituție. Aceasta, cu atât mai mult cu cât, dacă în cazul regimului sancționator al concursului de infracțiuni, legiuitorul a prevăzut un spor limitat, egal cu o treime din totalul celorlalte pedepse stabilite, în cazul pluralității de infracțiuni, prevăzută la art. 129 alin. (2) lit. b) din Codul penal, este reglementată doar limita minimă a sporului aplicabil, cuantumul acestuia fiind lăsat la aprecierea instanței de judecată și fiind limitată, teoretic, potrivit modului de formulare a textului, doar de limita generală maximă a pedepsei închisorii, aplicabilă pedepsei rezultante."

IX. Jurisprudența relevantă a Curții Europene a Drepturilor Omului

Nu au fost identificate decizii relevante în problema de drept analizată.

X. Dispoziții legale incidente

Art. 2 din Codul penal: Legalitatea sancțiunilor de drept penal

"(1) Legea penală prevede pedepsele aplicabile și măsurile educative ce se pot lua față de persoanele care au săvârșit infracțiuni, precum și măsurile de siguranță ce se pot lua față de persoanele care au comis fapte prevăzute de legea penală.

(2) Nu se poate aplica o pedeapsă ori nu se poate lua o măsură educativă sau o măsură de siguranță dacă aceasta nu era prevăzută de legea penală la data când fapta a fost săvârșită.

(3) Nicio pedeapsă nu poate fi stabilită și aplicată în afara limitelor generale ale acesteia."

Art. 71 din Codul penal: Durata executării

"(1) Durata executării pedepsei privative de libertate se socotește din ziua în care condamnatul a început executarea hotărârii definitive de condamnare.

(2) Ziua în care începe executarea pedepsei și ziua în care încetează se socotesc în durata executării.

(3) Perioada în care condamnatul, în cursul executării pedepsei, se află bolnav în spital intră în durata executării, în afară de cazul în care și-a provocat în mod voit boala, iar această împrejurare se constată în cursul executării pedepsei.

(4) Permisunile de ieșire din penitenciar, acordate condamnatului conform legii de executare a pedepselor, intră în durata executării pedepsei."

Art. 73 din Codul penal: Computarea pedepselor și măsurilor preventive executate în afara țării

"(1) În cazul infracțiunilor săvârșite în condițiile art. 8, art. 9, art. 10 sau art. 11, partea din pedeapsă, precum și durata măsurilor preventive privative de libertate executate în afara teritoriului țării se scad din durata pedepsei aplicate pentru aceeași infracțiune în România.

(2) Dispozițiile alin. (1) se aplică în mod corespunzător și în cazul în care pedeapsa executată în afara țării este amenda."

Art. 74 din Codul penal: Criteriile generale de individualizare a pedepsei

"(1) Stabilirea duratei ori a cuantumului pedepsei se face în raport cu gravitatea infracțiunii săvârșite și cu pericolozitatea infractorului, care se evaluează după următoarele criterii:

a) împrejurările și modul de comitere a infracțiunii, precum și mijloacele folosite;

b) starea de pericol creată pentru valoarea ocrotită;

c) natura și gravitatea rezultatului produs ori a altor consecințe ale infracțiunii;

d) motivul săvârșirii infracțiunii și scopul urmărit;

e) natura și frecvența infracțiunilor care constituie antecedente penale ale infractorului;

f) conduita după săvârșirea infracțiunii și în cursul procesului penal;

g) nivelul de educație, vârsta, starea de sănătate, situația familială și socială.

(2) Când pentru infracțiunea săvârșită legea prevede pedepse alternative, se ține seama de criteriile prevăzute în alin. (1) și pentru alegerea uneia dintre acestea."

Art. 114 din Codul penal: Consecințele răspunderii penale

"(1) Față de minorul care, la data săvârșirii infracțiunii, avea vârsta cuprinsă între 14 și 18 ani se ia o măsură educativă neprivativă de libertate.

(2) Față de minorul prevăzut în alin. (1) se poate lua o măsură educativă privativă de libertate în următoarele cazuri:

a) dacă a mai săvârșit o infracțiune, pentru care i s-a aplicat o măsură educativă ce a fost executată ori a cărei executare a început înainte de comiterea infracțiunii pentru care este judecat;

b) atunci când pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită este închisoarea de 7 ani sau mai mare ori detențiunea pe viață."

Art. 115 din Codul penal: Măsurile educative

"(1) Măsurile educative sunt neprivative de libertate sau privative de libertate.

1. Măsurile educative neprivative de libertate sunt:

a) stagiul de formare civică;

b) supravegherea;

c) consemnarea la sfârșit de săptămână;

d) asistarea zilnică.

2. Măsurile educative privative de libertate sunt:

a) internarea într-un centru educativ;

b) internarea într-un centru de detenție.

(2) Alegerea măsurii educative care urmează să fie luată față de minor se face, în condițiile art. 114, potrivit criteriilor prevăzute în art. 74."

Art. 124 din Codul penal: Internarea într-un centru educativ

"(1) Măsura educativă a internării într-un centru educativ constă în internarea minorului într-o instituție specializată în recuperarea minorilor, unde va urma un program de pregătire școlară și formare profesională potrivit aptitudinilor sale, precum și programe de reintegrare socială.

(2) Internarea se dispune pe o perioadă cuprinsă între unu și 3 ani.

(3) Dacă în perioada internării minorul săvârșește o nouă infracțiune sau este judecat pentru o infracțiune concurentă săvârșită anterior, instanța poate menține măsura internării într-un centru educativ, prelungind durata acesteia, fără a depăși maximul prevăzut de lege, sau o poate înlocui cu măsura internării într-un centru de detenție.

(...)

(7) În cazul săvârșirii, până la împlinirea duratei internării, a unei noi infracțiuni de către o persoană care nu a împlinit vârsta de 18 ani și față de care s-a dispus înlocuirea măsurii internării într-un centru educativ cu măsura asistării zilnice, instanța revine asupra înlocuirii și dispune:

a) executarea restului rămas din durata măsurii internării inițiale, cu posibilitatea prelungirii duratei acesteia până la maximul prevăzut de lege;

b) internarea într-un centru de detenție."

Art. 125 din Codul penal: Internarea într-un centru de detenție

"(1) Măsura educativă a internării într-un centru de detenție constă în internarea minorului într-o instituție specializată în recuperarea minorilor, cu regim de pază și supraveghere, unde va urma programe intensive de reintegrare socială, precum și programe de pregătire școlară și formare profesională potrivit aptitudinilor sale.

(2) Internarea se dispune pe o perioadă cuprinsă între 2 și 5 ani, afară de cazul în care pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită este închisoarea de 20 de ani sau mai mare ori detențiunea pe viață, când internarea se ia pe o perioadă cuprinsă între 5 și 15 ani.

(3) Dacă în perioada internării minorul săvârșește o nouă infracțiune sau este judecat pentru o infracțiune concurentă săvârșită anterior, instanța prelungește măsura internării, fără a depăși maximul prevăzut în alin. (2), determinat în raport cu pedeapsa cea mai grea dintre cele prevăzute de lege pentru infracțiunile săvârșite. Din durata măsurii educative se scade perioada executată până la data hotărârii.

(...)

(7) În cazul săvârșirii, până la împlinirea duratei internării, a unei noi infracțiuni de către o persoană care nu a împlinit vârsta de 18 ani și față de care s-a dispus înlocuirea măsurii internării într-un centru de detenție cu măsura asistării zilnice, instanța revine asupra înlocuirii și dispune:

a) executarea restului rămas din durata măsurii internării într-un centru de detenție;

b) prelungirea duratei acestei internări în condițiile prevăzute în alin. (3)."

Art. 127 din Codul penal: Calculul duratei măsurilor educative

"În cazul măsurilor educative privative de libertate, dispozițiile art. 71-73 se aplică în mod corespunzător."

Art. 129 din Codul penal: Pluralitatea de infracțiuni

"(1) În caz de concurs de infracțiuni săvârșite în timpul minorității se stabilește și se ia o singură măsură educativă pentru toate faptele, în condițiile art. 114, ținând seama de criteriile prevăzute în art. 74.

(2) În cazul săvârșirii a două infracțiuni, dintre care una în timpul minorității și una după majorat, pentru infracțiunea comisă în timpul minorității se ia o măsură educativă, iar pentru infracțiunea săvârșită după majorat se stabilește o pedeapsă, după care:

(...)

b) dacă măsura educativă este privativă de libertate, iar pedeapsa este închisoarea, se aplică pedeapsa închisorii, care se majorează cu o durată egală cu cel puțin o pătrime din durata măsurii educative ori din restul rămas neexecutat din aceasta la data săvârșirii infracțiunii comise după majorat;

(...)

(3) În cazul prevăzut în alin. (2) lit. b), din durata pedepsei aplicate se scade ceea ce s-a executat din momentul săvârșirii infracțiunii comise după majorat până la data judecării. (...)"

XI. Opinia judecătorului-raportor

Opinia judecătorului-raportor a fost în sensul admiterii sesizării formulate de Curtea de Apel București - Secția a II-a penală în Dosarul nr. 678/740/2019 și a se stabili că, în aplicarea dispozițiilor art. 124 alin. (3) din Codul penal, în cazul înlocuirii măsurii educative a internării într-un centru educativ cu măsura internării într-un centru de detenție, fiind incidentă ipoteza concursului de infracțiuni, se scade din durata măsurii educative a internării într-un centru de detenție perioada executării măsurii educative a internării într-un centru educativ.

XII. Înalta Curte de Casație și Justiție

Examinând sesizarea formulată de Curtea de Apel București - Secția a II-a penală în Dosarul nr. 678/740/2019, raportul întocmit de judecătorul-raportor și chestiunea de drept ce se solicită a se dezlega, reține următoarele:

Cu privire la admisibilitatea sesizării

Reglementând condițiile de admisibilitate a sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unei chestiuni de drept, legiuitorul a stabilit în art. 475 din Codul de procedură penală posibilitatea curților de apel sau a tribunalelor, învestite cu soluționarea cauzei în ultimă instanță, care constată, în cursul judecății, existența unei chestiuni de drept de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei și asupra căreia instanța supremă nu a statuat printr-o hotărâre prealabilă sau printr-un recurs în interesul legii și nici nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare, să sesizeze Înalta Curte de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prin care să se dea o rezolvare de principiu respectivei probleme de drept.

În lumina celor arătate rezultă că, pentru a fi admisibilă sesizarea în baza dispozițiilor art. 475 din Codul de procedură penală, trebuie îndeplinite mai multe condiții prevăzute în mod cumulativ și imperativ, respectiv:

a) întrebarea să fie formulată în cursul judecății și de un complet al Înaltei Curți de Casație și Justiție, al unei curți de apel sau tribunal;

b) cauza să fie soluționată în ultimă instanță;

c) să existe o chestiune de drept de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei respective;

d) Înalta Curte de Casație și Justiție să nu fi statuat anterior asupra acelei chestiuni printr-o hotărâre prealabilă sau printr-un recurs în interesul legii și nici nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare.

În speță, se constată că sunt îndeplinite primele două condiții [lit. a) și b)] privind existența unei cauze pendinte aflate în curs de judecată în ultimă instanță, Curtea de Apel București - Secția a II-a penală fiind învestită, în Dosarul nr. 678/740/2019, cu soluționarea apelului declarat de persoana vătămată GAS - Junior împotriva Sentinței penale nr. 490 din 6 decembrie 2019, pronunțată de Judecătoria Alexandria.

Este îndeplinită în cauză și cea de-a treia cerință impusă de art. 475 din Codul de procedură penală, întrucât soluționarea pe fond a apelului cu care a fost învestită Curtea de Apel București depinde de lămurirea chestiunii de drept ce face obiectul prezentei sesizări [lit. c)].

De asemenea, chestiunea de drept cu care a fost sesizată instanța supremă nu a primit încă o rezolvare printr-o hotărâre prealabilă sau printr-un recurs în interesul legii [lit. d)].

Astfel, admisibilitatea sesizării în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile este condiționată de împrejurarea ca interpretarea dată de instanța supremă să aibă consecințe juridice asupra modului de rezolvare a fondului cauzei. Cu alte cuvinte, între problema de drept a cărei lămurire se solicită și soluția dată asupra acțiunii penale (în speță) de către instanța pe rolul căreia se află cauza în ultimul grad de jurisdicție trebuie să existe o relație de dependență, în sensul ca decizia Înaltei

Curți de Casație și Justiție pronunțată în procedura prevăzută de art. 476 și 477 din Codul de procedură penală să fie de natură a produce un efect concret asupra conținutului hotărârii din procesul penal, cerința pertinentei fiind expresia utilității pe care rezolvarea de principiu a chestiunii de drept invocate o are în cadrul soluționării pe fond a litigiului.

Prin sintagma "soluționarea pe fond a cauzei" folosită de legiuitor în cuprinsul art. 475 din Codul de procedură penală pentru a desemna legătura obiectivă dintre chestiunea de drept supusă interpretării și procesul penal în curs trebuie astfel să se înțeleagă dezlegarea raportului juridic penal născut ca urmare a încălcării relațiilor sociale protegute prin norma de incriminare.

În speță, se observă că prima instanță a dispus, în baza art. 124 alin. (3) din Codul penal, înlocuirea măsurii educative a internării într-un centru educativ pe o perioadă de 3 ani, dispusă prin Sentința penală nr. 490 din 12 decembrie 2018 a Judecătorei Alexandria, cu măsura educativă a internării într-un centru de detenție pe o perioadă de 3 ani, conform art. 125 alin. (2) din Codul penal, și a dedus din durata măsurii educative aplicate reținerea, arestarea preventivă, arestul la domiciliu și durata executată în centrul educativ.

Împotriva hotărârii primei instanțe a declarat apel persoana vătămată care, printre alte motive de apel, a criticat, sub aspectul legalității, deducerea din durata măsurii educative a internării într-un centru de detenție aplicate a duratei deja executate din măsura internării într-un centru educativ, dispusă prin Sentința penală nr. 490 din 12 decembrie 2018 a Judecătorei Alexandria.

În speță, deducerea sau nededucerea perioadei executate din măsura educativă a internării într-un centru educativ din durata măsurii educative a internării într-un centru de detenție poate conduce la soluții diferite sub aspectul duratei efective de executat a măsurii educative a internării într-un centru de detenție, în funcție de rezolvarea ce ar fi dată chestiunii de drept puse în discuție de către Curtea de Apel București.

Față de cele arătate, se constată că rezolvarea chestiunii de drept cu care a fost sesizată Înalta Curte de Casație și Justiție este de natură a produce un efect concret asupra conținutului hotărârii din procesul penal.

În consecință, chestiunea de drept care formează obiectul sesizării prealabile este admisibilă.

Cu privire la fondul chestiunii de drept

Problema de drept ce face obiectul prezentei sesizări este determinată de faptul că legiuitorul nu a reglementat expres deducerea din durata măsurii educative a internării într-un centru de detenție aplicate a duratei deja executate din măsura internării într-un centru educativ. De aceea, chiar dacă Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, în jurisprudența sa (Decizia nr. 14 din 12 mai 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 454 din 24 iunie 2015), a arătat, în esență, că este necesar ca sesizarea să tindă la interpretarea în abstracto a unor dispoziții legale determinate, iar nu la rezolvarea implicită a unor chestiuni ce țin de particularitățile fondului speței, nefiind astfel avută în vedere situația vidului legislativ, este evident că până la o viitoare reglementare este necesar ca prin intermediul acestui instrument de unificare a practicii judiciare să se pronunțe, bineînțeles, fără a adăuga la lege, ci printr-o interpretare logico-juridică sistematică a normelor juridice incidente, o hotărâre prealabilă pentru dezlegarea de principiu a chestiunii supuse dezbaterii, respectiv "În aplicarea dispozițiilor art. 124 alin. (3) din Codul penal, în cazul înlocuirii măsurii educative a internării într-un centru educativ cu măsura internării într-un centru de detenție, fiind incidentă ipoteza

concurșului de infrațțiuni, se scade din durata măsurii educative a internării într-un centru de detenție perioada executării măsurii educative a internării într-un centru educativ?"

În primul rând, chestiunea analizată nu își găsește rezolvare, neavând incidență directă, în problema de drept și soluția impusă acesteia prin Decizia nr. 2 din 26 ianuarie 2016 a Înaltei Curți de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 192 din 15 martie 2016, respectiv că "în ipoteza infrațțiunilor concurente săvârșite în timpul minorității, judecate separat, durata măsurii educative neprivative de libertate, dispusă pentru o infrațțiune concurentă și executată, nu se scade din durata măsurii educative neprivative sau privative de libertate, dar va fi avută în vedere la alegerea și stabilirea sancțiunii conform art. 129 alin. (1) din Codul penal."

Această decizie vizează doar ipoteza necomptării duratei deja executate dintr-o măsură educativă neprivativă de libertate dispusă pentru o infrațțiune concurentă din durata măsurii educative rezultante dispuse ulterior, în considerarea întregii pluralități infrațționale reținute în sarcina infractorului minor. După cum se evidențiază și în cuprinsul acestei hotărâri prealabile, unul dintre principalele motive care au fundamentat această soluție a fost eterogenitatea măsurilor educative neprivative de libertate, diferențele obiective existente între acestea, precum și între acestea și măsurile educative privative de libertate, aspecte care fac practic imposibilă scăderea duratei deja executate într-una dintre ele din durata unei alteia, dispusă ulterior ca măsură educativă pentru întreaga pluralitate de infrațțiuni.

Or, este evident că această problemă nu se ridică în prezenta situație supusă discuției, în speță fiind vorba despre măsurile educative privative de libertate, a căror executare implică, în esență, același aspect: privarea de libertate a minorului, în condițiile supunerii acestuia, pe durata executării, la programe de pregătire școlară și calificare profesională potrivit aptitudinilor acestuia, precum și la programe de reintegrare socială.

Astfel, art. 124 din Codul penal reglementează regimul juridic al măsurii educative privative de libertate a internării într-un centru educativ ce reprezintă, alături de internarea într-un centru de detenție, prevăzută de art. 125 din Codul penal, cele mai aspre sancțiuni penale ce pot fi aplicate minorilor infractori.

Dispozițiile art. 124 alin. (3) din Codul penal au în vedere cazul unui infractor minor aflat în executarea măsurii educative privative de libertate a internării într-un centru educativ care este judecat pentru o altă infrațțiune săvârșită anterior dispunerii definitive a internării în centrul educativ sau care săvârșește o nouă infrațțiune, în timpul executării măsurii educative privative de libertate a internării într-un centru educativ, pentru care de asemenea este judecat.

În aceste condiții, potrivit aceluiași text de lege [art. 124 alin. (3) din Codul penal], instanța poate să mențină măsura educativă inițial dispusă, prelungind durata acesteia, dar fără ca astfel să se depășească maximul prevăzut de lege [3 ani, potrivit art. 124 alin. (2) din Codul penal], sau să înlocuiască măsura educativă privativă de libertate anterior dispusă cu măsura educativă privativă de libertate mai severă, respectiv internarea într-un centru de detenție.

Este de observat că doar în raport cu această ultimă soluție, lăsată la alegerea instanței, în ipotezele indicate de art. 124 alin. (3) din Codul penal, se ridică problema de drept care constituie obiectul sesizării.

Rezultă că dacă instanța ar opta pentru prima dintre soluțiile sancționatoare pe care legea i le pune la dispoziție în această ipoteză, și anume menținerea măsurii educative inițial dispuse (internarea în centrul educativ), prelungind durata acesteia, dar fără să depășească maximumul de 3 ani prevăzut de lege, perioada deja executată (din măsura educativă privativă de libertate în cauză) până la judecarea noii infracțiuni și dispunerea prelungirii respectivei măsuri educative se va deduce din durata aceleiași măsuri educative stabilite (prin prelungire) în final pentru întreaga pluralitate de infracțiuni comisă de infractorul minor.

Concluzia care se desprinde este că, în pofida faptului că operațiunea deducerii nu este prevăzută expres de lege, în acest caz totuși ea se impune în mod firesc, logic și natural, fiind de neconceput neaplicarea sa pe motivul inexistenței unei dispoziții legale explicite care să o consacre, altfel fiind posibil ca infractorul minor să execute, pentru o pluralitate de infracțiuni comise, o sancțiune privativă de libertate (cu titlu de măsură educativă) superioară maximumului permis de lege.

Acceptarea punctului de vedere potrivit căruia este imposibilă deducerea măsurii educative a internării în centrul educativ deja executate, în ipoteza analizată, ridică serioase incongruențe juridice și prin raportare la imperativul scăderii duratei măsurilor preventive privative de libertate din durata final stabilită a unei măsuri educative privative de libertate.

A fortiori, dacă durata măsurilor preventive privative de libertate se deduce din durata internării în centrul de detenție, dispusă în baza art. 124 alin. (3) din Codul penal, prin înlocuirea internării în centrul educativ, în ipotezele acelu text legal, se impune aceeași soluție prin raportare la perioada de privare de libertate executată deja cu titlu de măsură educativă privativă de libertate a internării în centrul educativ.

În caz contrar, s-ar ajunge la crearea unei situații mai grave minorului infractor aflat într-o situație juridică identică cu infractorul major, respectiv săvârșirea de infracțiuni concurente ce au fost judecate separat, pentru care s-a aplicat și executat deja o parte dintr-o sancțiune penală privativă de libertate, înainte de pronunțarea hotărârii definitive finale vizând întreaga pluralitate de infracțiuni comisă. Evident că inculpatul major va beneficia de deducerea perioadei executate, pe când infractorul minor nu, ceea ce este inadmisibil, raportat la faptul că legiuitorul penal a urmărit, pentru minori, instituirea unui regim sancționator specific, diferențiat, în sensul unui grad de severitate mai scăzut față de regimul sancționator incident în cazul infractorilor majori.

Convergent, Curtea Constituțională, prin Decizia nr. 601 din 27 septembrie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1057 din 13 decembrie 2018, a admis excepția de neconstituționalitate referitoare la dispozițiile art. 129 alin. (2) lit. b) din Codul penal, constatându-se că sintagma "cel puțin" din cuprinsul acestora este neconstituțională. Printre considerentele principale ale acestei decizii, instanța de contencios constituțional a avut în vedere tocmai faptul că prevederea legală în cauză conducea la o situație mai nefavorabilă în cazul infractorilor minori, prin comparație cu situațiile similare vizându-i pe infractorii majori.

Mai mult, dispozițiile art. 127 din Codul penal fac trimitere la art. 73 din Codul penal, care reglementează deducerea privării de libertate executate în afara țării. Astfel, din durata unei măsuri educative privative de libertate dispuse în România în sarcina unui infractor minor (indiferent de principiul de aplicare în spațiu a legii penale române potrivit căruia a fost acesta judecat, respectiv teritorialitatea, personalitatea, realitatea sau universalitatea) urmează a se computa, după caz, durata unei eventuale măsuri preventive privative de libertate sau a unei măsuri educative privative

de libertate dispuse pentru aceeași persoană și pentru aceeași infracțiune de către o instanță străină a cărei hotărâre este recunoscută în România.

Or, este discriminatoriu ca durata deja executată a unei măsuri educative privative de libertate executate în străinătate, care poate fi doar parțial echivalentă cu măsurile educative privative de libertate reglementate de legiuitorul român, să se deducă din durata unei măsuri educative privative de libertate aplicate în România, fără ca același tratament să se aplice însă în cazul în care, potrivit art. 124 alin. (3) din Codul penal, instanța ar înlocui internarea în centrul educativ cu internarea în centrul de detenție. Aceeași concluzie se impune și față de deducerea măsurii arestării preventive dispuse față de minorul care se află în executarea măsurii educative a internării într-un centru educativ, pentru o infracțiune concurentă cu cea pentru care s-a luat această măsură.

În același sens al unei reglementari indirecte sunt și dispozițiile art. 19 din Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, cu modificările ulterioare, conform cărora, la data intrării în vigoare a Codului penal actual, măsura educativă a internării într-un centru de reeducare, aplicată potrivit Codului penal anterior, s-a înlocuit cu măsura educativă a internării într-un centru educativ, iar perioada executată din măsura educativă a internării în centrul de reeducare, precum și durata reținerii și arestării preventive se consideră ca parte executată din durata măsurii educative a internării în centrul educativ.

De altfel, este de observat că legiuitorul a admis expres computarea duratei unei măsuri educative privative de libertate executate din durata unei pedepse. Sunt avute în vedere dispozițiile cuprinse în art. 129 alin. (3) din Codul penal combinat cu ale art. 129 alin. (2) lit. b) din Codul penal, care stabilesc situația juridică a infractorului ce a comis o infracțiune în timpul minorității pentru care i se stabilește o măsură educativă privativă de libertate, fără a distinge care dintre cele două, iar alta în concurs, după ce a devenit major, pentru care i se va stabili o pedeapsă cu închisoarea.

În această ipoteză, atunci când atât măsura educativă, cât și pedeapsa sunt privative de libertate, așa cum s-a precizat mai sus, după aplicarea dispozițiilor art. 129 alin. (2) lit. b) din Codul penal și dispunerea executării pedepsei majorate ca echivalent al neexecutării distincte a măsurii educative, din durata pedepsei astfel stabilite se va computa privarea de libertate deja executată cu titlu de măsură educativă privativă de libertate, indiferent care dintre cele două existente, din momentul săvârșirii infracțiunii comise după majorat.

Un argument în plus este dat de dispozițiile art. 299 din Regulamentul de aplicare a Legii nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 157 din 10 martie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 271 din 11 aprilie 2016, conform cărora "Dispozițiile art. 43-49 se aplică în mod corespunzător în centrele educative și de detenție". Prin urmare, regimul juridic al executării măsurilor educative privative de libertate este identic cu cel al executării pedepselor, dispozițiile normative din Regulament privind noțiunea de regim de executare a pedepselor privative de libertate (art. 43), regulamentul de ordine interioară (art. 44-46), precum și definirea, conținutul și comunicarea programului zilnic (art. 47-49) fiind aplicabile atât în penitenciare, cât și în centrele educative și de detenție.

Pe de altă parte, în nicio împrejurare situația judecării separate a infracțiunilor concurente nu îi este imputabilă minorului. În acest context, a refuza posibilitatea deducerii din durata măsurii educative privative de libertate mai severe, final dispuse, a perioadei deja executate din măsura educativă privativă de libertate mai ușoară, inițial stabilită pentru una dintre infracțiunile

concurrente, se poate interpreta ca o formă de sancționare a minorului infractor pentru un aspect de natură procesuală ce nu i se poate imputa acestuia, așa cum s-a precizat. Practic, s-ar ajunge în punctul în care statul, prin organele judiciare, și-ar invoca, în unele ipoteze posibile, propria culpă, pentru a conduce la o sancționare mai severă a minorului infractor. Inutil de subliniat că o asemenea practică ar fi nu doar nelegală, ci și profund inechitabilă, mai ales în domeniul în care interesul superior al copilului este o sarcină formal asumată de statul român în numeroase angajamente internaționale.

Lipsa unei dispoziții legale exprese în materie nu ar trebui să conducă la interpretarea rigidă a imposibilității computării în cazul în care, potrivit art. 124 alin. (3) din Codul penal, instanța înlocuiește internarea în centrul educativ cu internarea în centrul de detenție, deoarece o asemenea soluție ar respecta doar aparent "litera legii", în detrimentul unei evidente soluții opuse, formulate "în spiritul legii".

Pentru motivele arătate, în temeiul art. 477 din Codul de procedură penală,

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

În numele legii

DECIDE:

Admite sesizarea formulată de Curtea de Apel București - Secția a II-a penală, în Dosarul nr. 678/740/2019, prin care se solicită pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea chestiunii de drept: "În aplicarea dispozițiilor art. 124 alin. (3) din Codul penal, în cazul înlocuirii măsurii educative a internării într-un centru educativ cu măsura internării într-un centru de detenție, fiind incidentă ipoteza concursului de infracțiuni, se scade din durata măsurii educative a internării într-un centru de detenție perioada executării măsurii educative a internării într-un centru educativ?"

Stabilește că, în aplicarea dispozițiilor art. 124 alin. (3) din Codul penal, în cazul înlocuirii măsurii educative a internării într-un centru educativ cu măsura internării într-un centru de detenție, fiind incidentă ipoteza concursului de infracțiuni, se scade din durata măsurii educative a internării într-un centru de detenție perioada executării măsurii educative a internării într-un centru educativ.

Obligatorie de la data publicării în Monitorul Oficial al României, Partea I, potrivit art. 477 alin. (3) din Codul de procedură penală.

Pronunțată în ședință publică astăzi, 19 iunie 2020.

PREȘEDINTELE SECȚIEI PENALE A ÎNALTEI CURȚI DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE judecător DANIEL GRĂDINARU	Magistrat- asistent, Mirela Cojocaru
---	--